

Informācija par Vides politikas pamatnostādņu 2014.-2020.gadam projekta izstrādes laikā notikušajām sanāksmēm un sabiedrisko apspriešanu

1. 2013.gada 10.janvārī tika saņemti VKP priekšlikumi par VPP2020 struktūru un saturu.

2013.gada 8.janvāra VKP sēdē apspriesta VARAM sagatavotais informatīvais ziņojums par VPP2015 īstenošanas rezultātiem laikā no 2009. līdz 2012.gadam un nepieciešamajiem grozījumiem 2013.-2015.gadam paredzētajos uzdevumos, kā arī iespējamā alternatīva – sagatavot jaunas VPP 2014.-2020.gadam. VKP principiāli atbalstīja jaunu VPP2020 sagatavošanu. Līdz 2013.gada 31.janvārim VKP tika aicināta iesniegt VARAM priekšlikumus par šā dokumenta struktūru un saturu. Balstoties uz VKP priekšlikumiem, VARAM sagatavoja pirmo materiālu diskusijai par vides politikas uzdevumiem laikā no 2014.līdz 2020.gadam. Cita starpā VKP ieteica apkopot un apvienot vienā sadaļa jautājumus, kas atkārtojas visās nodaļās, piemēram, monitorings, kontrole, vides informācija, sabiedrības iesaistīšana vides pasākumu veikšanā.

2. 2013.gada 15.februārī VARAM organizēja starpministriju sanāksmi par VPP2020, kurā piedalījās ĀM, FM, IZM, ZM, AM, EM, IeM, SM un VK PKC pārstāvji, kā arī VARAM padotības iestāžu un vides sektora NVO pārstāvji. Sanāksmes dalībniekus iepazīstināja ar materiālu par vides politikas uzdevumiem laikā no 2014. līdz 2020.gadam un pārrunāja saistību ar NAP2020 un citiem citu nozaru politikas plānošanas dokumentiem vai to projektiem, lai panāktu lielāku vides politikas integrāciju citu nozaru attīstības plānošanas dokumentu saturā un to īstenošanas procesā. Sanāksmes dalībnieki tika lūgti precizēt informāciju par savu nozaru politikas saistību ar vides jautājumiem līdz 1.martam. Pēc sanāksmes līdz 1.martam sanāksmes dalībnieki iesniedza informāciju un priekšlikumus VPP2020 sagatavošanai, balstoties uz tiem tika sagatavots materiāls diskusijai par visām VPP2020 sadaļām.

3. VPP2020 sagatavošanas laikā tika izveidotas vairākas diskusiju grupas, kurās tika uzaicināti piedalīties iesaistīto ministriju un pašvaldību pārstāvji, uzņēmēji, zinātnes pārstāvji, vides sektora institūciju un vides NVO pārstāvji:

3.1. Sadaļa „Gaisa aizsardzība”: EM, IZM, VM, LPS, Rīgas dome, VVD, LVĢMC, LVAFA, VKP, REC Latvija.

3.2. Sadaļa „Ūdens”:

3.2.1. diskusijā aicināti piedalīties iekšzemes un jūras ūdeņu aizsardzības jomas tiesību aktu un politikas dokumentu ieviešanas nodrošināšanai izveidoto konsultatīvo padomju pārstāvji:

3.2.1.1. Jūras vides padomes locekļi, kas pārstāv Aizsardzības ministriju, EM, IZM, SM, ZM (zivsaimniecības un lauksaimniecības jomā), valsts akciju sabiedrību "Latvijas Jūras administrācija", LPS Piekrastes pašvaldību apvienību, Latvijas Tranzīta biznesa asociāciju, Latvijas Ostu asociāciju, valsts zinātnisko institūtu "Pārtikas drošības, dzīvnieku veselības un vides zinātniskais institūts "BIOR"", Vides konsultatīvo padomi, Zivsaimniecības konsultatīvo padomi, Jūrniecības savienību;

3.2.1.2. Daugavas upju baseinu apgabala konsultatīvās padomes locekļi, kas pārstāv nevalstiskās organizācijas (biedrības „Daugavas savienība", „Vides aizsardzības klubs", „Zemnieku saeima", „Mazās Hidroenerģētikas asociācija", „Baltijas Vides Forums", Vides aizsardzības biedrība), ministrijas vai to padotības iestādes (Valsts SIA „Zemkopības

ministrijas nekustamie īpašumi", VVD Lielrīgas reģionālā vides pārvalde, VARAM, VM, EM) un Rīgas, Latgales, Zemgales un Vidzemes plānošanas reģionu attīstības padomes;

3.2.1.3. Gaujas upju baseinu apgabala konsultatīvās padomes locekļi, kas pārstāv nevalstiskās organizācijas (biedrības „Vides aizsardzības klubs”, „Zemnieku saeima”, „Mazās Hidroenerģētikas asociācija”, „Baltijas Vides Forums”, „Lauksaimniecības organizāciju sadarbības padome” un Latvijas ekoloģijas biedrība), ministrijas vai to padotības iestādes (Valsts SIA „Zemkopības ministrijas nekustamie īpašumi”, DAP, VVD Valmieras reģionālā vides pārvalde, VARAM, EM, VI) un Vidzemes plānošanas reģiona attīstības padomi;

3.2.1.4. Lielupes upju baseinu apgabala konsultatīvās padomes locekļi, kas pārstāv nevalstiskās organizācijas (biedrības „Vides aizsardzības klubs”, „Zemnieku saeima”, „Mazās Hidroenerģētikas asociācija”, „Baltijas Vides Forums”, „Zemūdens kultūrvēsturiskā mantojuma asociācija”, Bauskas Mednieku un makšķernieku biedrība), ministrijas vai to padotības iestādes (Valsts SIA „Zemkopības ministrijas nekustamie īpašumi”, VVD Jelgavas reģionālā vides pārvalde, VARAM, EM, VI) un Rīgas un Zemgales plānošanas reģionu attīstības padomes;

3.2.1.5. Ventas upju baseinu apgabala konsultatīvās padomes locekļi, kas pārstāv nevalstiskās organizācijas (biedrības „Vides aizsardzības klubs”, „Zemnieku saeima”, „Mazās Hidroenerģētikas asociācija”, „Baltijas Vides Forums”, „Abavas ielejas attīstības centrs”), ministrijas vai to padotības iestādes (Valsts SIA „Zemkopības ministrijas nekustamie īpašumi”, VVD Liepājas un Ventpils reģionālā vides pārvalde, VARAM, EM, VI) un Rīgas, Zemgales un Kurzemes plānošanas reģionu attīstības padomes;

3.2.2. atsevišķi uzaicinājums piedalīties diskusijā tika nosūtīts Vides konsultatīvajai padomei un konkrētiem speciālistiem, ar kuriem VARAM ir izveidojusies veiksmīga sadarbība tiesību aktu un politikas dokumentu projektu sagatavošanā un kuri pārstāv VARAM padotības institūcijas, Latvijas Universitātes Ģeogrāfijas un Zemes zinātņu fakultāti, Latvijas Universitātes Bioloģijas institūtu, Latvijas Lauksaimniecības universitāti, Latvijas Ģeologu savienību.

3.3. Sadaļa „Zemes un augsnes aizsardzība: Pārresoru koordinācijas centrs, Ārlietu ministrija, EM, ZM, IZM, LU Ģeogrāfijas un zemes zinātņu fakultāte, VUGD Civilās aizsardzības pārvalde, Rīgas domes Pilsētas attīstības departamenta Pilsētvides attīstības pārvalde, Rīgas domes Mājokļu un vides departaments, VPVB, VVD, LVAFA, LVĢMC, Latvijas Ģeologu savienība, Latvijas Kūdras ražotāju asociācija, Vides konsultatīvā padome.

3.4. Sadaļa „Dabas aizsardzības”: ZM, AS „Latvenergo”, LPS, LHEI, DAP, DAP Kurzemes reģionālā administrācija, Pārresoru koordinācijas centrs, Latvijas Valsts meži, Latvijas Dabas fonds, Valsts meža dienests, LU Bioloģijas institūts, Daugavpils Universitātes Sistēmiskās bioloģijas institūts, Daugavpils Universitātes Ekoloģijas institūts, Latvijas Elektroenerģētiķu un elektrobūvnieku asociācija, VPVB, Abavas ielejas attīstības centrs, Rīgas Plānošanas reģions, LDM, Latvijas Valsts agrārās ekonomikas institūts, LVAFA, Latvijas Ornitoloģijas biedrība, Zemnieku saeima.

3.5. Sadaļa „Klimata pārmaiņas un pielāgošanās”: LVMI “Silava”, LVĢMC, Baltijas Vides Forums, ZM, VI.

4. 2013.gada 19.martā VARAM telpās notika diskusijas par VPP2020 sadaļas „Gaisa aizsardzība” problēmām un to risinājumiem.

Sanāksmē piedalījās: VVD, VPVB, VKP, LVĢMC, SM, EM, LVAFA, Rīgas dome, VARAM

Sanāksmē apspriestie jautājumi:

- 1) Gaisa aizsardzības un vides trokšņa ierobežošanas jautājumu normatīvais regulējums;
- 2) Situācijas analīze un sasniegtais progress gaisa aizsardzības un vides trokšņa ierobežošanas jomā VPP2015 īstenošanas laikā
- 3) ES un ANO un valsts politikas gaisa aizsardzības un vides trokšņa ierobežošanas jomā virzības prognozes laika posmam līdz 2020.gadam
- 4) Priekšlikumi par sadaļā ietveramajiem pasākumiem, lai nodrošinātu VPP2020 noteikto mērķu sasniegšanu

Sanāksmes kopsavilkums:

Gaisa aizsardzības jomā:

- Situācijas analīze uzrāda, ka, īstenojot pasākumus gaisa piesārņojuma samazināšanā ir vērojama pozitīva tendence attiecībā uz gaisa kvalitātes normatīva daļiņu PM₁₀ samazināšanos, kaut arī šajā jomā nepieciešama turpmāka rīcība, lai nodrošinātu Eiropas Parlamenta un Padomes 2008.gada 21.maija Direktīvas 2008/50/EK par gaisa kvalitāti un tīrāku gaisu Eiropai prasību īstenošanu;
- Problēmas nākotnē var būt saistītas ar daļiņu PM_{2,5} un PM₁₀ piesārņojumu Liepājā un Rēzeknē; benzola un benz(a)pirēna normatīvu pārsniegums iespējams Ventspilī. Vērojami gaisa kvalitātes normatīvu pārsniegumi daļiņām PM₁₀, NO₂, benzolam. Pārsniegumi biežāk novēroti Rīgas pilsētā;
- Lai veiktu efektīvus pasākumus gaisa piesārņojuma samazināšanai, nepieciešams izstrādāt un īstenot gaisa kvalitātes uzlabošanas programmas pašvaldībās, novērtēt īstenoto pasākumu efektivitāti;
- Nepieciešams veicināt jaunu tehnoloģiju ieviešanu un racionālu resursu izmantošanu enerģētikā, rūpniecībā, transportā, kā arī stimulēt novecojušu sadedzināšanas tehnoloģiju nomaiņu individuālajā apkurē;
- Atbildīga pieeja teritorijas attīstības plānošanas jautājumiem – ir iespēja kā attīstības plānošanas līmenī izvairīties no gaisa piesārņojuma iespējamās radītas ietekmes uz vidi un cilvēka veselību. Nepieciešams informēt iedzīvotājus par pasākumiem, kas saistīti ar gaisa kvalitātes jautājumiem, tai skaitā individuālām iespējām piesārņojumu mazināt.

Vides trokšņa ierobežošanas jomā:

- Ievērojot, ka Rīgā ir problēmas arī ar gaisa piesārņojumu, tad vienlaicīgi jārisina gaisa un trokšņa problēmas, meklējot optimālākos pasākumus;
- Ņemot vērā to, ka nav pabeigti rīcības plāni trokšņa ierobežošanā visiem objektiem, minētais uzdevums turpināms nākošajā plānošanas periodā;
- Izvirzīto pasākumu trokšņa samazināšanai īstenošanā nozīmīga ietekme nepietiekamajam finansējumam;
- Nepieciešams uzlabot sabiedrības informētību par trokšņa jautājumiem.

Sanāksmes dalībnieki vienojās iesniegt VARAM papildu materiālus, kā arī turpināt diskusiju elektroniskajā vidē. Pēc sanāksmes tika saņemti vairāki priekšlikumi sadaļas precizēšanai.

5. 2013.gada 19.martā VARAM telpās notika diskusijas par VPP2020 sadaļas „Ūdens” problēmām un to risinājumiem.

Sanāksmē piedalījās ap 50 pārstāvji no:

- VARAM un tās padotajām institūcijām: VVD centrālās struktūrvienības, Jūras un iekšējo ūdeņu pārvaldes, Liepājas, Ventspils un Valmieras reģionālās vides pārvaldes, VPVB, LVGMC;
- citām valsts iestādēm: EM, SM, IZM, ZM, Valsts SIA „Zemkopības ministrijas nekustamie īpašumi”, Latvijas Jūras administrācijas, VI;

- pašvaldībām vai to institūcijām: LPS, Vidzemes plānošanas reģiona attīstības padomes, Rīgas plānošanas reģiona attīstības padomes, Rīgas domes, Rīgas domes Mājokļu un vides departamenta;
- zinātniskiem institūtiem: LHEI, Latvijas Universitātes Bioloģijas institūta, "Pārtikas drošības, dzīvnieku veselības un vides zinātniskā institūta „BIOR”";
- nevalstiskajām organizācijām: biedrībām „Daugavas savienība", „Latvijas jūrniecības savienība", „Latvijas Makšķernieku asociācija", „Zemnieku saeima", „Mazās Hidroenerģētikas asociācija", „Baltijas Vides Forums", „Lauksaimniecības organizāciju sadarbības padome", „Zemes draugi", „Latvijas ģeologu savienība";
- augstskolām: Latvijas Lauksaimniecības universitātes;
- atvasinātas publisko tiesību juridiskās personas: Ventspils brīvostas pārvaldes.

Dalībniekiem, kuri bija informējuši par dalību apspriedē, VPP2020 Ūdeņu sadaļas projekts tika nosūtīts elektroniski vēl pirms sanāksmes. Pārējiem bija iespēja sanāksmes laikā saņemt apspriežamo nodaļu kopijas. Sanāksmes sākumā dalībnieki tika iepazīstināti ar sadaļas saturu un būtiskākajiem jautājumiem. Pēc tam notika diskusija piecās darba grupās „Jūras ūdeņi", „Virszemes ūdeņi" (lielā interesentu skaita dēļ izveidotas divas šīs tēmas grupas), „Pazemes ūdeņi", „Ūdenssaimniecības jautājumi". Darba grupas apsprieda nozīmīgākās slodzes uz attiecīgo ūdeņu vai to lietošanas veidu un ar tām saistītos riskus, kā arī pārskatīja un papildināja būtiskāko problēmu uzskaitījumu, kuru risināšanai vajadzīga valdības politika. Sanāksmes otrajā daļā notika kopīga diskusija, kurā tika apspriesti, koriģēti un papildināti VPP2020 Ūdeņu sadaļas projektā minētie rīcības virzieni un ar tiem saistītie uzdevumi. Dalībnieki tika aicināti iesūtīt rakstiskus komentārus par citām VPP2020 Ūdeņu sadaļas nodaļām; daļa dalībnieku to arī izdarīja.

6. 2013.gada 21.martā VARAM notika diskusijas par VPP2020 **sadaļas „Horizontālie jautājumi”** problēmām un to risinājumiem.

Sanāksmē piedalījās ĀM, EM, VM, Veselības inspekcija, ZM, IeM, VK PKC, LPS, VVD, DAD, VPVB, VKP, LVGMC, LVAFA, REC Latvija, Rīgas dome, LU, LLU, LHEI, biedrības „BEF Latvija” un „Zemes draugi”.

Sanāksmē tika atkārtoti izvērtēts VKP janvāra beigās izteiktais priekšlikums apkopot un apvienot vienā nodaļā jautājumus, kuri atkārtos visās nodaļās, piemēram, monitorings, kontrole, vides informācija, vides izglītība, sabiedrības iesaistīšana vides pasākumu veikšanā u.c. Tās sākotnējais nosaukums bija „Horizontālie jautājumi”. Sanāksmē tika uzsvēta arī tiešā saikne starp ekonomikas izaugsmi un vides sektora kapacitāti, kurai jāsakāms ar atbilstoši NAP2020 mērķiem sagaidāmo Latvijas attīstības modeli. Piemēram, vairākas reizes palielinoties Rīgas ostas apgrozījumam, jāpieaug arī vides inspekcijas spējai nodrošināt adekvātu kontroli, lai aizsargātu iedzīvotāju tiesības dzīvot labā vidē, bez smakām un gaisa piesārņojuma. Kopumā atbalstot tā saucamo horizontālo jautājumu izdalīšanu atsevišķi, diskusijas gaitā panākta vienošanās, ka ar vides politikas mērķiem un instrumentiem tiek saprasti starptautiskie un nacionālie vides kvalitātes mērķi, ieskaitot ilgtspējīgu attīstību, bet šo mērķu sasniegšanai tiek izmantoti starptautiskie un nacionālie juridiskie un ekonomiskie instrumenti. Vides politikas horizontālie jautājumi ietver vides informāciju, vides izglītību, vides zinātni un sabiedrības līdzdalību vides jautājumu risināšanā, t.sk. videi draudzīgas rīcības veicināšanu.

Sanāksmē izvērtēts sadaļas „Noslēguma jautājumi” projekts, kā arī pārrunāti galvenie tajā aplūkotie jautājumi – VPP2020 ietekme uz valsts un pašvaldību budžetu, turpmākās rīcības plānojums un pārskatu sniegšanas un novērtēšanas kārtība. Dalībnieki vienojās, ka visbūtiskāko šīs sadaļas jautājumu – plānoto pasākumu ietekme uz valsts un pašvaldības

budžetu – pagaidām nav iespējams aprakstīt pietiekami detalizēti, jo nav zināms Latvijai pieejamā ES fondu līdzfinansējuma apjoms un nosacījumi. Savukārt galvenās tālākās darbības būs saistītas ar ES nākamā finanšu perioda partnerības dokumentu sagatavošanu un nepieciešamību nodrošināt saikni starp lauksaimniecības, transporta un enerģētikas nozares, kā arī zinātnes finansējumu vides jautājumiem.

Neskatoties uz VARAM centieniem samazināt dažādu politikas plānošanas dokumentu skaitu un apvienot daudzus vides politikas uzdevumus un mērķus VPP2020 saturā, 2012.gada beigās tika pieņemts Atkritumu apsaimniekošanas valsts plāns, kas ir par pamatnostādņēm detalizētāks dokuments. Līdzīgi detalizētāki politikas plānošanas dokumenti varētu būt nepieciešami arī klimata pārmaiņu samazināšanas un bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas jomā.

Runājot par pārskatu iesniegšanas un atskaitīšanās kārtību, dalībnieki izteica viedokli, ka vidēja termiņa politikas plānošanas dokumentam divi starpziņojumi un gala ziņojums ir pārlietu liels administratīvais slogs, turklāt nenodrošina precīzu informāciju par reālajām vides stāvokļa izmaiņām. Piemēram, informācija par Latvijas saistību izpildi laikā līdz 2015.gada beigām tiks apkopota tikai 2016.gadā, kad daudzi infrastruktūras objekti vēl atradīsies ieregulēšanas fāzē, bet vides uzlabojumus vēl nebūs iespējams konstatēt monitoringa rezultātos. Tāpēc vēlams tikai viens starpziņojums un viens gala ziņojums.

Sanāksmes dalībnieki vienojās iesniegt VARAM papildu materiālus, kā arī turpināt diskusiju elektroniskajā vidē.

7. VPP2020 sadaļas „Zeme” apspriešana notika 2013.gada 21.martā, VARAM telpās.

Sanāksmes piedalījās Pārresoru koordinācijas centrs, Ārlietu ministrija, EM, ZM, IZM, LU Ģeogrāfijas un zemes zinātņu fakultāte, VUGD Civilās aizsardzības pārvalde, Rīgas domes Pilsētas attīstības departamenta Pilsētvides attīstības pārvalde, Rīgas domes Mājokļu un vides departaments, VPVB, VVD, LVAFA, LVĢMC, Latvijas Ģeologu savienība, Latvijas Kūdras ražotāju asociācija, Vides konsultatīvā padome.

Dalībniekiem, kuri bija informējuši par dalību apspriedē, sadaļas „Zeme” projekts tika nosūtīts elektroniski vēl pirms sanāksmes. Pārējiem bija iespēja sanāksmes laikā saņemt apspriežamo problēmu un piedāvāto risinājumu aprakstu.

Sanāksmes laikā tika pārrunātas šādas tēmas: augsne, zemes dzīles, vides piesārņojums un riski. Diskusijas skāra problēmas, kuru risinājums tiek gaidīts no Zemes pārvaldības likuma, lai gan tā pieņemšanas laiks joprojām nav prognozējams. Norādīts, ka zemes aizsardzības jautājumi jāintegrē citu nozaru politikās. Tika diskutēts par riskiem un ķīmisko vielu apsaimniekošanu, kā arī radioaktīvo vielu apsaimniekošanu. LU izteica viedokli, ka nodaļa „Zeme” būtu dalāma daļās: atsevišķi skatot zemes un augsnes resursus un to aizsardzību, atsevišķi - piesārņojuma un ķīmisko vielu apsaimniekošanas riska jautājumus. Tika norādīts uz šādām problēmām: atbildība par augsnes un zemes dziļu izmantošanas jautājumiem ir sadrumstalota starp iestādēm; trūkst kontroles; siltumsūkņu ierīkošana apdraud zemes dzīles; nav zemes dziļu izmantošanas stratēģijas, kas īpaši svarīga būtu kūdras ieguves nozarei. Augsnes aizsardzības jautājumus ierosināja papildināt ar meliorācijas jautājumiem. Klātesošie norādīja uz nepieciešamību stiprināt sadarbību ar augstskolām un pētniekiem.

Savukārt par atkritumu apsaimniekošanu atsevišķas diskusijas netika izvērstas, ievērojot, ka nesen pieņemts Atkritumu apsaimniekošanas valsts plāns 2013.-2020.gadam (apstiprināts ar MK 2013.gada 21.marta rīkojumu Nr.100), kura izstrādes laikā notika plaša apspriešana.

Sanāksmes dalībnieki vienojās iesniegt VARAM papildu materiālus, kā arī turpināt diskusiju elektroniskajā vidē. Rakstiski (par augsni – zemes dziļēm) savus priekšlikumus iesniedza LU Ģeogrāfijas un zemes zinātņu fakultāte, Latvijas Ģeologu savienība, Latvijas Kūdras ražotāju asociācija, LVĢMC.

8. 2013.gada 3.aprīlī VARAM telpās notika diskusijas par VPP2020 sadaļas „**Klimata pārmaiņas un pielāgošanās**” problēmām un to risinājumiem.

Sanāksmē piedalījās: LVMI “Silava”, LVĢMC, Baltijas Vides Forums, ZM, Veselības inspekcija.

Sanāksmes laikā apspriesti ar klimata pārmaiņām un piemērošanos tām saistīti jautājumi, tai skaitā, īpaša klimata pārmaiņu monitoringa nepieciešamība. Lai novērtētu klimata pārmaiņu ietekmi, nepieciešams apkopot dažādus datus no visām tautsaimniecības nozarēm, kā arī pastāvīgi zinātniskie pētījumi, kuri pagaidām notiek neregulāri. Diskusijās noskaidrojās, ka klimata pārmaiņu dokumentu saturs ir ļoti plašs un aptver gandrīz visus vides sektorus. Piemēram, klimata pārmaiņas aptver arī ar plūdu riskiem saistītās problēmas, kas jau aprakstītas sadaļā „Ūdens resursi”. Lai samazinātu informācijas dublēšanos, sanāksmes dalībnieki vienojās jautājumus, kuru radīto problēmu novēršanā galvenā loma ir klimata pārmaiņu finanšu instrumentiem, detalizēti izklāstīt VPP2020 sadaļa „Klimats”, Savukārt jautājumus, ko finansē no citiem instrumentiem, aprakstīt attiecīgajās sadaļās.

Sanāksmes dalībnieki vienojās iesniegt VARAM papildu materiālus, kā arī turpināt diskusiju elektroniskajā vidē. Vairums atsūtīto komentāru tika iestrādāti sadaļas tekstā.

9. VPP2020 sadaļas „**Bioloģiskā daudzveidība**” sabiedriskā apspriešana notika 2013.gada 31.maijā, VARAM telpās.

Sanāksmes sākumā tika diskutēti ar VPP2020 projekta horizontālajām nodaļām saistīti jautājumi, jo šajās nodaļās ietverti vispārīgie jautājumi, kas skar arī nodaļu „Dabas aizsardzība”. Horizontālie jautājumi tiek skatīti VPP2020 sākumā un nodaļās uz tiem nav paredzētas atsauces, līdzīgi arī ar pamatnostādņem saistītie attīstības plānošanas dokumenti tiek ietverti pašu VPP2020 pirmajā nodaļā. Sanāksmes sākumā tika izskatīti arī tālākie ar pamatnostādņu sabiedrisko apspriešanu saistītie jautājumi, tai skaitā SIVN Vides pārskata ziņojuma saturs un gatavība.

Saistībā ar sadaļu „Dabas aizsardzība” cita starpā apspriesti tādi jautājumi kā finansējums, zinātnes potenciāla iesaistīšanas nepieciešamība, dabas aizsardzība un mežsaimniecība, saistība ar ainavu un zemes dzīļu politiku.

Sanāksmes materiāli un piezīmes pieejamas VARAM mājas lapas sadaļā Kalendārs (31.maijs). Sanāksmes dalībnieki tika aicināti iesniegt savus priekšlikumus arī rakstiski.

10. Paralēli VPP2020 projekta izstrādei atbilstoši likuma „Par ietekmes uz vidi novērtējumu” notika arī pamatnostādņu stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma Vides pārskata sagatavošana.

11. Diskusiju galvenie secinājumi:

Lai nodrošinātu NAP2020 mērķu sasniegšanu, vienlaicīgi saglabājot Latvijas vides kvalitāti un palielinot dabas kapitālu, nepieciešama daudz labāka vides jautājumu integrācija citu nozaru stratēģijās un plānos, lielāka pašvaldību atbildība par vides jautājumu risināšanu savā teritorijā un plaša uzņēmēju un sabiedrības līdzdalība vides jautājumu risināšanā. Šādu mērķu sasniegšanai vajadzīgi gan jauni instrumenti, gan jau esošo instrumentu plašāka pielietošana – kā piemērus var minēt zaļo ekonomiku, zaļo iepirkumu, dažādus ekonomiskos instrumentus. Jāapsver LVAF līdzekļu tiešāka sasaiste ar vides problēmu mērogiem un to risināšanas izmaksām. Nozīmīgi ir palielināt vides institūciju kapacitāti, tai skaitā pašvaldību līmenī, lai fofsētas ekonomiskās attīstības rezultātā nepasliktinātos iedzīvotāju dzīves apstākļi.

Nākamajā politikas plānošanas periodā Latvijā ir obligāti jānodrošina atbilstošs vides monitorings, kura problēmas šodien tieši saistītas ar nepietiekamo finansējumu, jo monitoringa plāni Latvijā atbilst visām starptautiskajām un nacionālajām prasībām. Jāturpina

sabiedrības izglītošana vides jautājumos un tās iesaiste videi draudzīgu pasākumu īstenošanā. Pašlaik Latvijā ir tikai viena vides zinātnes institūcija, kas galvenokārt darbojas jūras pētniecības jomā - LHEI, tomēr regulāri zinātniskie pētījumi nepieciešami arī citiem vides jautājumiem. Tāpēc VPP2020 aptvertajā laika periodā jautājums par jaunas zinātniskās institūcijas izveidi iegūst jaunu aktualitāti, arī domājot par ES 7.Zinātnes ietvarprogrammas doto iespēju pilnīgāku izmantošanu.

Tāpat kā laikā līdz 2020.gadam svarīgi jautājumi tika atzīmēti zemes dzīļu un pazemes ūdeņu aizsardzības un izmantošanas attīstība, mazo upju aizsardzības stratēģija, jūras krastu erozijas risku mazināšana

Vides politikas pamatnostādņu 2013.-2020.gadam vides pārskata sabiedriskā apspriešana VARAM, 23.jūlijā 15:00

Atklāj Jurijs Spiridonovs, VARAM Valsts sekretāra vietnieks vides aizsardzības jautājumos
Šodien esam iecerējuši runāt par Vides Politikas Pamatnostādņēm 2014.-2020.gadam (turpmāk – VPP2020) un VPP2020 vides pārskatu.

Sabiedriskās apspriešanas process ir samērā garš – no publicēšanas brīža ir 40 dienas, kuru laikā sniegt komentārus - ja neesat snieguši komentārus līdz šim, tos varat turpināt sniegt. Ceram uz diskusijām un komentāriem – tos atspoguļosim gala dokumentā. Prezentācija būs publiski pieejama.

Ievads

Sāksim ar dokumenta mērķi – mēs runājam par koncepciju, kurā veidojam pasākumu kopu, kas beigās padarītu cilvēka dzīvi vienkāršāku, labāku un zaļāku. Esam formulējuši mērķi, par kuru esam saņēmuši iebildumus no LPS par to, ka iedzīvotājam nav jāpiešķir tiesības dzīvot, bet gan iespējas, taču šajā brīdī svarīgākā ir doma, kas slēpjas zem šī mērķa, nevis valodas semantika. Doma ir tāda, ka mums ir svarīgi nodrošināt iespējas vai tiesības izvēlēties kaut ko zaļāku. Tas ir viens liels mērķis, apakšā ir vairāki citi mērķi, kas varbūt nav tik radikāli zaļi kā kādam gribētos, bet mēs daudz runāsim par lietām, kuras nav saistītas ar koncepciju „*dzīvosim bez ekonomikas un paskatīsimies, kā mums ies*”, bet mēs runāsim par to, kā šie zaļās ekonomikas principi būtu izmantojami normālā ekonomiskajā attīstībā.

Atgādināšu par NAP2020 – tā galvenais uzstādījums ir ekonomiskais izrāviens, šajā sakarā svarīgs uzsvars šajā dokumentā ir uz zaļu un sakoptu valsti – pēc tā mēs vadāmies, to mēs gribētu redzēt. Redzam pamatā šo zaļo komponenti, kas ir svarīga, bet ar attiecībā uz „sakoptu” mēs saprotam ko vairāk par Lielo talku, mēs redzam lielu darbu ar likumdošanas izmaiņām, jo sakopšanas process jāsāk no regulējuma. Mūsu izsludinātajā dokumentā ir vairāk nekā 14 jomas, kurās tiesiskais regulējums vispār nepastāv lielās lietās, kas sarežģī dzīvi gan pašvaldībām, gan uzņēmējiem un iedzīvotājiem. Tas, kas ir dokumenta saturā – tematiski ir iezīmētas galvenās sadaļas – jauna un iepriekš nebijusi komponente ir sadaļa „Horizontālie jautājumi”, kas attiecas uz sabiedrības informēšanu, kuras ir saistītas ar pētniecību. Salīdzinājumā ar iepriekšējo versiju, tās daudz plašāk parādās šajā dokumentā. Vēl, kas mums ir svarīgi šajā procesā, ir kopsavilkuma informācija, pie kuras papildināšanas tiek strādāts – arī pēc šodienas mums būs papildinājumi pie kopsavilkuma informācijas. Beigās mēs gribētu redzēt īsu un koncentrētu papildus dokumentu, kas īsi un stratēģiski aprakstītu VPP, dotu stratēģisku skatījumu, uz ko mēs virzāmies - šis dokuments neaizstāj VPP, bet ļaus sabiedrībai izprast ieceres, kuras plānots īstenot dažādās jomās.

Šajā dokumentā mēs gribētu redzēt aprakstu par Latvijas dalību starptautiskās organizācijās, konvencijās utt., lai lasītājam/lietotājam būtu plašāks priekšstats par to, kuras ir tās starptautiskās saistības, par kurām tik bieži tiek runāts un kas ir tie iemesli, kuru dēļ mēs

konkrētās situācijās neīstenojam savu nacionālo politiku, bet gan globālu politiku. Šeit mēs nerunājam tikai par ES – mums ir starptautiskas konvencijas, kas saistītas ar ANO procesiem, ar kuriem Latvijai kā dalībvalstij ir saistītas rīcības un pienākumi, arī normatīvo aktu līmenī.

Vides zinātne/izglītība – par to mēs iepriekš runājām vismazāk, bet šobrīd uz to esam ļoti noskaņoti. Ir nepieciešams ar to detalizētāk pastrādāt, rast labākos risinājumus, lai beigās tas produkts, kuru Latvijas zinātnieki dod vides, dabas un klimata aizsardzībai būtu lielāks un labāk pielietojams – veidojot politiskos dokumentus un normatīvos aktus.

Šajā dokumentā ūdens resursu kontekstā akcentējam ne tikai virszemes vai pazemes ūdens resursus, mēs minam arī Baltijas jūru, jo tajā notiekošie procesi atšķiras no tiem jautājumiem, kas saistīti ar ezeru vai upju pārvaldību.

Šajā dokumentā mēs ļoti maz slēpjam - tajā iezīmētas galvenās problēmas, kuras sadarbībā ar departamentiem un iesaistītajiem partneriem esam spējuši identificēt un izprast pēdējo gadu laikā. Šeit minēts viss, ko zinām par problēmām jomā pēdējo gadu laikā. Ne vienmēr ir zināms, kā situācijas atrisināt, bet mums bija būtiski iezīmēt šo problēmu vietu šajā dokumentā, nevis teikt, ka kādā jomā mums viss ir kārtībā un mēs par to klusēsim, bet gan norādīt, ka šis ir mums svarīgs jautājums, kurā mums ir jāiedziļinās. Vēl viens jauninājums - šī dokumenta sastāvā ir arī vides monitoringa pamatnostādnes, līdz ar to gan kopējais politiskais redzējums uz aktuālākajiem jautājumiem vides aizsardzībā un arī nepieciešamās darbības saistībā ar monitoringu iekļautas vienā dokumentā.

Galvenās reformas, kuras ir publiski izskanējušas:

1) Dabas resursu nodoklis – ar to ir interesanta situācija, jo tas tiek iekļauts valsts budžeta ieņēmumos un tālāk tiek tērēts vispārējiem valdības izdevumos, izņemot aptuveni 20% - tas attiecas uz balsts daļu. Savukārt, attiecībā uz pašvaldību daļu, tad lielās pašvaldības reizēm saņem pat gadā tikai 10 000 LVL – viņi nevar sūdzēties, ka viņiem trūkst rūpnieciski uzņēmumu – bet tas ir saistīts arī ar to, ka šī uzskaites sistēma (kāda veidā nodoklis tiek nomaksāts pašvaldībām) šobrīd nestrādāt pilnībā un neattaisno šī nodokļa mērķi. Šis nodoklis, atšķirībā no daudziem citiem, ir sodošs mērķis – ja jūs veicat pasākumus, lai novērstu piesārņojuma rašanos, jūs šo nodokli nemaksājat. Šajā ziņā ir svarīgi nodrošināt, lai DRN atgriežas atpakaļ vides un dabas pasākumos, lai tas veicinātu atjaunošanās procesu, kas nepieciešami dabai un videi saistībā ar tai nodarīto kaitējumu. Šajā ziņā mums ir svarīgi nodrošināt, lai iemaksātais DRN atgrieztos dabas un vides pasākumos, lai tas veicinātu atjaunošanas procesu, kuri nepieciešami dabai un videi saistībā ar tām nodarītu kaitējumu.

2) Zemes dzīles – zemes dzīļu izmantošanas jomā trūkst regulējuma; sen dažādu apstākļu dēļ nenotiek plānveidīgi pētījumi par zemes dzīlēm, tādēļ pēdējā laikā maz zinām, kas mums pieder, kas atrodas zem zemes. Mums ir brīnišķīgi vēsturiskie krājumi ar ģeoloģisko informāciju, kas ir pieejami Latvijā vienā eksemplārā, kas nav digitalizēti vai apstrādāti un tādēļ ir pieejami sarežģītā veidā. Par to mums ir jāsāk runāt, jo tā ir nacionālā bagātība, kuru vajag pienācīgi uzturēt, ja no tā gribam iegūt ekonomisku labumu.

3) Depozītu sistēma dzērienu iepakojumam – ar nozarēm ir parakstīts sadarbības memorands par sistēmas ieviešanu. Tas ir viens no nozīmīgākajiem pasākumiem, pie kuriem ministrija strādā.

4) Ūdenssaimniecības pakalpojumi – jautājums par to, ka ūdens resursi tiek ne tikai sargāti, bet arī tiek lietoti ikdienā dažādos veidos. Svarīgi saprast, ka Latvijā šobrīd nav vienota regulējuma, kas noteiktu, kādā veidā šī nozare darbojas. Šādi normatīvie akti ir citās jomās, bet ūdenssaimniecības jomā nav. Tas sarežģī dzīvi daudziem un apgrūtina pašvaldību darbu un to esam iecerējuši mainīt.

5) Lietišķās ekoloģijas institūta izveide – tas nav jāsaprot kā pieņemts fakts ar konkrētu shēmu, bet mēs piedāvājam Latvijas zinātniskajai sabiedrībai primāri padomāt par to, ka varbūt ir brīdis labāko spēku konsolidēšanai vienā spēcīgā institūtā. Nevis strādāt dažādos institūtos, bet strādāt kopā. Ir skaidrs, ka vides un dabas nozarēs trūkst pētījumu par to, ko mēs sargājam un ar kādiem paņēmieniem tas būtu jādara. Pat, ja šādi pētījumi ir, parasti tos īsteno projektu veidā. Diemžēl tikai noteiktā mazā teritorijā vai teritorijā, kas saistīta ar citu valstu interesēm. Uz jautājumiem par to, kādēļ noteiktas tieši tādas un ne savādākas īpaši aizsargājamās dabas teritorijas robežas, mēs gribam atbildēt ne tikai ierēdņu valodā, bet arī zinātnieku valodā.

Runājot par konkrētiem pasākumiem – saistībā ar horizontāliem jautājumiem gribētu minēt, ka mūsu aicinājums pievērsties teritorijas attīstības plānošanas jautājumiem dabas un vides aizsardzības kontekstā nav saistīts ar papildus administratīvo slogu, ko mēs kādam gribētu uzticēt. Mēs gribētu meklēt labākos risinājumus, kādā veidā mēs varam noteiktas lietas paredzēt savlaicīgi, izvairoties no laikietilpīgām procedūrām nākotnē. Piemēra pēc jūs ziniet, ka IVN procedūra ir diezgan liela un apjomīga – dārga gan valstij, gan uzņēmējam. Mums ir jāsaprot, ka ne visos gadījumos mums ir jānonāk līdz tam, ka mēs ejam IVN procedūru. Vienkāršāk būtu jau pašā ter.pl. izstrādes laikā pateikt, kādas konkrētas darbības noteiktās teritorijās nav īstenojamas un netiek īstenotas. Tas ietaupītu visiem laiku tālākā procesā.

Zaļais publiskais iepirkums – koncepcija visiem ir zināma, bet sarežģījumi ar šo koncepciju ir diezgan ievērojami, jo standarta metodes, kādā veidā mēs strādājam ar tematu, ir diezgan sarežģītas, kaut arī vizuāli šķiet vienkāršas. Mums sen ir piedāvājums piešķirt lielāku punktu skaitu tai produkcijai, kura ražošanas procesā radījusi vismazāk CO2 emisijas vai arī alternatīvi vērtēt transporta plūsmu (cik transporta ķēde radījusi emisijas) un tādā veidā piešķirt vairāk vai mazāk punktus iepirkuma procesā. Tas nav tik vienkārši kā šķiet, jo šādā procesā mums ir jāsaprot, kādā veidā ir ražotas Ķīnā izgatavotās preces vai arī mums jāsaprot, kāda ir patiesā loģistikas ķēde – ka tas nenāk no noliktavas, bet patiesībā ir atnācis no kādas citas valsts. Tas, ko gribam izdarīt, ir izstrādāt principus un paņēmienus, kurus varētu droši izmantot iepirkuma procedūrā, par kurām pēc tam nebūtu nebeidzami daudz sūdzību un kuras netiktu apstrīdētas tiesā. Pie tā noteikti jāstrādā kopā ar Iepirkumu Uzraudzības Biroju.

Monitoringa sistēma – gribētos, lai vienā brīdī, aizejot uz LVĢMC vai CSB mājas lapu, mēs varētu iegūt ticamus statistikas datus par situāciju dažādās Latvijas vietās dažādos vides un dabas aspektos. Tāpēc jāstiprina šī sistēma, lai mēs iegūtu ticamu informāciju un iegūtos datus varētu izmantot dažādos citos procesos.

Vides ekonomiskie instrumenti – tuvāko divu nedēļu laikā mani kolēģi sagatavos priekšlikumu DRN nodokļa paaugstināšanai, kā arī DRN objektu skaita paplašināšanai. Tas nozīmē to, ka mēs gribēsim, lai DRN samaksā vairāk un par lielāku produkcijas vai procesu apjomu kā līdz šim. Tas ir saistīts ar šo pasākumu – tas nav kāda spiediens, tas nav Eiropas spiediens, bet jāsaprot, ka objekti mainās, mainās arī valsts risinājumi attiecībā uz nodokļu sistēmas darbību. Esam aicinājuši FM un VID pārskatīt līdzšinējo praksi par to, ka pašvaldības samaksāto DRN saņem tikai tad, kad nodokļu maksātājs ir pilnībā norēķinājies ar valsts budžetu. Mēs aicinām uzreiz, pēc jebkuras naudas summas saņemšanas, to dalīt proporcionāli un pašvaldībām izmaksāt uzreiz pēc līdzekļu saņemšanas proporcijā, kas noteikta likumā.

Lietišķās ekoloģijas institūts – lūdzu neuztvert to tā, ka esam iecerējuši sargāt kādus zinātniskos institūtus zem sava jumta. Mums tas nav galvenais – daudz svarīgāka mums ir šo pētījumu un zinātniskās bāzes konsolidācija. Svarīgi ir tas, lai visi saprotam, ka, jo stiprāks ir institūts, jo lielāks ir tā bāzes finansējums. Mazi pētniecības institūti nozīmē to, ka viņiem būs grūta dzīve arī nākotnē, jo mazs pētniecības apjoms un neliels publikāciju skaits nozīmē mazāku bāzes finansējumu.

VPP2020 Tematiskās sadaļas:

Zemes dzīles – ģeoloģijas sakarā teiktais attiecas uz visu sadaļu, tā tiešām ir liela un būtiska lieta, kas mums valsts pārvaldē ir jāatrisina – mums jādod normāli spēles noteikumi. Attiecībā uz struktūru – VPP2020 nav sadaļas „Atkritumi” tādēļ, ka mums ir Valsts atkritumu plāns un mēs negribam vides politikas sakarā atkritumus uztvert kā atkritumus, bet mēs gribētu skatīties uz šo jomu kā uz otrreizējiem materiāliem. Ja mēs nesākam no vides politikas pamatdokumentiem, tad mums ir problēmas – mēs diez vai pārmācīsim cilvēkus domāt savādāk, ja paši nelietosim pareizu terminoloģiju. Galvenie pasākumi atkritumu apsaimniekošanā izriet no Valsts atkritumu plāna.

Dabas aizsardzība – mums ļoti svarīga ir kartēšana, kur nepieciešams sākt normālu sugu un biotopu kartēšanu, lai mēs zinām, kur kas atrodas un lai varam noslēgt N2000 tīkla plānošanu. Tad varam pateikt, vai šobrīd noteiktās robežas ir tādas, kurām tādām jābūt, vai tās būtu jāpārskata. Mēs esam saņēmuši LPS iebildumus saistībā ar šo, bet mēs gribētu lielāku pašvaldību iesaisti ĪADT apsaimniekošanā. Šajā gadījumā mēs nerunājam par naudu, bet par to, ka zeme ĪADT bieži nepieder DAP – tā pieder pašvaldībām un privātpersonām. Mums ir svarīgi, lai visi spēlētāji, kas atrodas pie aizsargājamām teritorijām, sastrādājas un beigās mēs sasniežam normālu rezultātu. Normāls rezultāts ir tas, ka varam izskaidrot zemes īpašniekiem un sev pašiem, ko mēs konkrētajā teritorijā esam darījuši (piemērs par Līgatni). Šajā kontekstā runājam par esošo finanšu resursu izlietojuma uzlabošanu. Perspektīvā mums ir jāpanāk uzlabojums arī ĪADT apsaimniekošanā. Rādītājs, kas to raksturo, ir labvēlīgs aizsardzības statuss un tāpēc mums ir pasākumi, kuri ir vērsti uz šo – jūs ziniet, ka pirms nedēļas ir publicēta informācija par situāciju ar pēdējo pārskatu, kas raksturo šo statusu un ir redzams, ka salīdzinājumā ar iepriekšējo novērtējumu dabas aizsardzībā mums iet sliktāk un mēs nekļūstam *zaļāki*. Tas, kas mums ir svarīgi, ir jāsaprot, ka mums ir jāatgriežas kaut kad atpakaļ, par cik mums ir jāatrisina lietas arī DAP saistībā ar mežu ciršanu utt.– tas viss ir vērsti uz to, lai beigās šīs teritorijas būtu apsaimniekotas normāli.

Gaisa aizsardzība – smaku pārvaldība ir centrālais jautājums un ar smakām saistītais regulējums, kas skar vairākas pašvaldības. Lielākā aglomerācija Rīga un attiecīgi Rīgā nepieciešams aktualizēt kvalitātes uzlabošanas rīcības programma, cita starpā saprotot, ko mēs darām ar ostas teritoriju, kādā veidā šis process turpmāk attīstīsies.

Klimata pārmaiņu jautājumi – no vienas puses mērķis ir ārkārtīgi ambiciozs – SEG emisiju samazinājums. Tas, ko mēs saprotam, ka nevaram izdarīt, protams, ka varam aizliegt kaut kādas darbības, kaut kādus procesus, bet tas ekonomiski nav attaisnojami. Tas, ko mums vajag izdarīt, ir veikt tehnoloģiju platforma, kas piedāvātu uzņēmējiem iespējas uzlabot procesus tādā veidā, kas dotu lielāko efektu SEG emisiju samazināšanā. Arī saistībā ar mežu nozari – jūs ļoti labi saprotiet, ka dažādiem kokiem ir dažāda CO2 piesaiste un arī tur mums ir iespēja nevis ieguldīt papildus resursus vai atmežot papildus platības, bet iegūt lielāku efektu vienkārši izmantojot citus kokus. Tas ir tas, par ko mums ir jārunā. Vēl viens bloks ir jautājums par pielāgošanās klimata pārmaiņu sekām – šeit runājam par pretplūdu pasākumiem un krasta eroziju. Mums ir jāpāriet iezīmēt teritorijas, kas ir potenciāli apdraudētas.

Ūdenssaimniecība – jautājums par regulējumu. Viens liels pārmaiņu elements ir tajā, ka ierosinām neregulēt mazo ūdenssaimniecības pakalpojumu tarifus. Šis likumprojekts ir diskusiju procesā un par to ir jādiskutē, bet tas noteikti varētu atvieglot dzīvi mazajiem ūdenssaimniecības pakalpojumu sniedzējiem. Attiecībā uz Baltijas jūru – liels jautājums ir par jūras stratēģijas izstrādi. Šajā kontekstā ir jāsaprot, kādā veidā valsts pozīciju attiecībā uz dalību HELCOM un kuģošanu – kā samazināt emisijas no kuģiem un kādiem kuģiem ļaut kuģot Baltijas jūrā – šis ir ļoti ekonomisks jautājums. Mums ir jāsaprot, kādā veidā mēs varam veidot kopēju valsts pozīciju, ņemot vērā vides un ekonomiskos aspektus.

Pretplūdu pasākumi – viens būtisks rīks, kuru esam iecerējuši attīstīt, ir plūdu riska informācijas sistēma, kas izmantojama gan plānošanas posmos, gan iedzīvotājam pašam varētu būt iespēja apskatīties, vai tā teritorija, kur viņi taisās ko darīt, atrodas riska zonā vai nē. Tas ļautu mums vieglāk noteikt investīciju vietas – šobrīd naudas trūkuma dēļ mēs neesam bijuši īpaši izvēlīgi, bet, ja finansējums pieaug vai parādās jauns finansējums, mums jābūt skaidrībai un savām prioritātēm – kur un ko mēs gribam darīt.

Vides piesārņojums – kā daļai no ES, NATO un citām organizācijām, mums ir jāsaprot, vai esam spēcīgi rīkoties mazu vai lielu avāriju gadījumā. Mums ir bijušas vairākas starptautiskas mācības un mēs redzējām, ka mēs neesam spēcīgi. Mums šajās mācībās iet jautri, bet secinājumi no tām priekš mums var būt negatīvi. Mums ir jāiegulda papildus resursi, lai izvairītos no lielām situācijām (piemērs par Olaines ugunsgrēku). VARAM ir jāprot iesaistīties glābšanā, dodot padomu un veidojot zināšanu centru, kas varētu krīzes situācijās novērst problēmas.

Piesārņoto vietu sanācija – jāsāk no sākuma, jāapzinās līdz galam, kuras vietas ir piesārņotas un par kādu nopietnības līmeni tiek runāts. Piesārņoto vietu reģistrā ir piesārņotas vietas ar 1m² platību – īstenībā tur ir sajauktas mērvienības un neviens nav pārbaudījis. Bet problēma ir tāda, ja gribam nopietni izturēties pret jomu, kuru pārvaldām, ir jāsaprot ar ticamas informācijas savākšanu.

Radiācijas drošība – divas daļas, kas ir nozīmīgas Latvijas kontekstā. Pirmā no tām ir Baldone, kur atrodas vienīgā šāda veida būve Latvijā, kur glabājam radioaktīvos atkritumus – kamēr Liepājas metalurģs bija aktīvs, papildinājumi mūsu krājumiem bija aptuveni reizi nedēļā, tāpēc, ka metāliem, kas tiek ievesti no ārzemēm, mēdz gadīties neliels radioaktīvs fons. Jautājums ir par to, ka mums ir pastāvīga radioaktīvo materiālu plūsma un mums ir jāzina, kā pret to attiekties. Objekts nav pilnībā novecojis, bet tam nepieciešamas investīcijas. Mums ir arī jāzina, kā palīdzēt pašvaldībai, kurai padomju laikos mēs šādu objektu esam *uzdāvinājuši*. Tikpat interesants ir jautājums par Salaspils kodolreaktora likvidēšanu un iespējamās zinātniskās kapacitātes veidošana ap to.

Vides monitorings – to veicam, jo mums ir nepieciešama ticama informācija tālāko lēmumu pieņemšanai. Ja mums šāda informācija ir, mums ir vieglāk pieņemt lēmumus, kuri ir ticami, ja informācija nav, mēs diemžēl pieņemam lēmumus tāpēc, ka mēs vienkārši tā domājam. Tāpēc monitoringa sistēmas attīstīšana ir prioritāra lieta – svarīgi, ka tai jābūt nepārtrauktai, lai šie dati būtu ticami.

Diskusija

1) Aigars Dudelis, Latvijas Valsts meži – ikdienā strādāju ar meža apsaimniekošanas plāniem – pavisam īsi - kāda būs tālākā virzība? Esam iesnieguši priekšlikumus, vai mēs dabūsim atpakaļ?

J. Spiridonovs – mums jāgaida noteikti 40 dienas, lai ienāktu visa iespējamā pakete. Bet, tā kā ir saņemti konkrēti priekšlikumi, diez vai Jūs komentējāt, piemēram, radiācijas sadaļu, es aicinātu departamentu atrast iespēju un laiku pēc iespējas īsākā laikā uzsākt sarunas. Es domāju, ka tas ir pāris nedēļu jautājums, lai satiktos un izrunātu priekšlikumus. Iniciatīva nāks no mums.

2) Pēteris Lakovsis, Agrārās ekonomikas institūts – jautājums par problēmu prioritizēšanu – VPP2020 cerēju atrast prioritāri noteiktas ar lauksaimniecību un vidi saistītās problēmas. Kādas ir aktuālākās problēmas - ūdeņu apsaimniekošana vai mežu, zālāju apsaimniekošana? Prioritizēšana šeit neparādās, problēmas ir vairāk uzskaitītas.

J. Spiridonovs – Es atbildot uz šo atgriežos pie slaida, kur teicu 5 lietas, kur esam publiski pateikuši, ka tie ir prioritārie virzieni, kuros mēs ejam. Ir jāsaprot, ka arī vides nozare ir tāda, kur atsevišķi priekšmeti ne tuvu nav viens otram – mums ir jautājums par jūras krasta eroziju un Baldones radioaktīvajiem atkritumiem. Es nevaru pateikt, kas ir vairāk prioritārs, jo šīs lietas nav salīdzināmas. Ņemot vērē ierobežotās personāla un finansiālās iespējas, šīs 5 lietas ir tās, kuras ir reālas. Katrā tematiskajā blokā iezīmētās lietas būtu jāīsteno, pretējā gadījumā tās līdz galam neīstenosies. Jautājums par to, kuras lietas būtu īstenojamas pirmās un kuras – pēc tam – ir vairāk gaumes jautājums.

J. Spiridonovs – vēl gribēju pateikt, ka publicēsim arī prezentāciju par IVN stratēģisko novērtējumu. Ja ir par to jautājumi, varam arī par to runāt. Es vienkārši piesaku, ka tāds materiāls arī ir, vēlreiz nestāstīšu, kas vides pārskatā rakstīts, bet galvenais - ja neīstenojam to, ko esam iecerējuši, mēs ne tikai neuzlabosim stāvokli, bet to pasliktināsim. Šis ir vēl viens apspriešanai pieejams dokuments.

3) Alda Ozola, Vides Konsultatīvā Padome – līdz piektdienai tiks noformulēts un iesniegts VKP atzinums un komentāri ir dažādi, bet svaigākie - nepatīk atsauce uz EPI, to vajadzētu ņemt ārā, jo tas ir ļoti kritiski vērtējams un labāk būtu izmantot citus datus par vides stāvokli. Lūdzam precizēt mērķi 6. un 9. lpp – nav skaidrs, vai mērķis ir saglabāt iespējami augstu [vides] kvalitāti vai saglabāt esošo vides kvalitāti?

Ir dažādi komentāri par rādītājiem – nav līdz galam skaidrs, kā tie veidojas; par sabiedrības līdzdalību un otro sadaļu – iespējams, dokumentu liekot kopā, būtiskas lietas ir izkritušas ārā, jo pie problēmām ir identificētas lietas kā nepietiekama sabiedrības līdzdalība un vides izglītības sistēma nedarbojas, bet nav paredzēti pasākumi problēmu risināšanai un nav rādītāju – vienīgais rādītājs bija mājas lapu apmeklējumu skaits, tā kā tur ir ļoti būtiski jāuzlabo.

Ir komentārs par Lietišķās ekoloģijas institūta izveidi – kopumā pozitīvi, jautājums par to, vai tas neveido konkurenci esošajiem.

J. Spiridonovs – par Lietišķās ekoloģijas institūtu – Salaspilī tiek īstenots liels projekts, kas beigās ļaus pārņemt esošās kolekcijas uz jaunām oranžerijām. Kāpēc es to stāstu – mums būs jauks, moderns oranžeriju komplekss un aizmugurē fonā viņam atradīsies bioloģijas institūts – šī ēka un tās izskats labi raksturo, kāds ir bijis finansējums zinātnei un kāda ir zinātniskā kapacitāte. Mēs negribam iznīcināt vai izkonkurēt, bet gribam vietu, kur varētu iegūt ne tikai pētījumus par jūru, bet arī pētījumus par vidi un dabu. Pie tam mēs gribētu saņemt ne tikai šādus tematiskos pētījumus, bet varbūt arī metapētījumus, kuri šos visus pētījumus varētu salikt kopā. Tāpēc mēs labprāt padiskutētu ar kolēģiem no dažādām zinātniskajām institūcijām par to, kā viņiem liekas labāk. Mums likās, ka ir pēdējais brīdis pieteikt, ka mēs vēlamies iesaistīties zinātniskajā darbībā arī šādā veidā, jo šobrīd varam paļauties tikai uz LHEI, bet mēs gribētu atbalstu arī dabas un vides, smaku jautājumos. Mēs gribam, lai pētījumi būtu publiski pieejami – par pētījumiem mēs saucam arī bakalaura un maģistra darbus. Protams, ka esam saņēmuši komentārus, ka tas varētu izraisīt plaģiātismu, bet man šķiet, ka šobrīd ir diezgan grūti paslēpt savu bakalaura darbu. Pārsteidz, ka ir tik daudz

pētnieku, kuri kaut ko pēta par vidi, bet mēs par nožēlu ministrijā neesam redzējuši nevienu pētījumu / darbu – tas noteikti ir jālabo. Ja mums studentu grupa ģeogrāfijas fakultātē ir nolēmusi izstaigāt kādu upi un izpētīt krastus un, tad viņi izdomā šo informāciju paslēpt fakultātē kaut kur plauktā un ļaut mums viņu tur meklēt, tas nebūtu labs variants. Ja viņi ir ieguldījuši darbu, kuru mēs nekad nevarētu ieguldīt par budžeta līdzekļiem, mēs gribētu to informāciju šeit, ja tas mums ļaus kaut ko izņemt ārā. Institūta veidošana ir par to pašu – mēs gribam konsolidēt pētnieciskos spēkus vienā vietā.

4) Elita Kļaviņa, Vides Konsultatīvā Padome –gribētu papildināt – bija runa par monitoringa datu bāzēm – jo tās arī ir daudzām nevalstiskajām organizācijām (dabasdati.lv, ezeri.lv), to arī kaut kā veicināt, es jau saprotu, ka daži pētnieki tā kā „sēž” uz tiem datiem virsū, bet kaut kādas *zaļās* autortiesības viņiem var pasludināt.. Dati patiesībā ir izkaisīti un ļoti daudz, tikai viņi nav vienkopus.

5) Rita Zaļkalne, Dabas aizsardzības pārvalde – jūs minējāt, ka būtu nepieciešams pārskatīt IVN procesa nepieciešamību atsevišķās..?

J. Spiridonovs - biju teicis, ka IVN procesu mēs bieži ejam tur, kur pašvaldība jau sākotnēji zina, ka viņa nevēlas redzēt konkrētu ražotnes tipa apbūvi. Tas, ko ierosinu, ir nevis neveikt IVN, bet teritorijas attīstības plānojuma izstrādes laikā paredzēt tādus nosacījumus, kas vienkārši neradītu uzņēmējam jautājumus, vai viņš drīkst šeit kaut ko darīt. Ja, piemēram, pašvaldība pasaka, ka manā teritorijā nevar būt neviena ražošanas uzņēmuma – vienalga, vai tas ir pareizi vai nepareizi, tad mēs zinām, ka tur nav vērts iniciēt projektu. Process vienkārši nesāksies, nebūs tā, ka mēs ilgi tapināsim projektu un beigās nonāksim līdz tam, ka pašvaldība pateiks, ka, neraugoties uz visu, mēs to negribam. Iespējams, ka no tā var izvairīties.

6) Alda Ozola, Vides konsultatīvā padome – kas notiek, ja mainās politiskā vadība?

J. Spiridonovs - tad mainās arī plānojums. Plānojums nav uz mūžu – to var mainīt. Ja, piemēram, Liepājā beidzot noskalos notekūdeņu attīrīšanas ietaises, noteikti būs jauns plānojums.

7) Gunta Lukstiņa, LPS – cik lielā mērā VPP2020 izstrādē piedalījušās citas ministrijas struktūrvienības?

J.Spiridonovs – 10%. Mēs tik lielā mērā neaiztiekam likumdošanu vai tos plānošanas procesus, kuri noteikti ar likumiem. Gribam pateikt, ka mums acīmredzot ir problēmas, kuras veidojas no plānošanas posma, un beigās, pie īstenošanas, rada sarežģījumus. Bet mēs nemeklējam un nepiedāvājam kaut kādus veidus, kā mainīt teritorijas attīstības plānojumus.

Gunta Lukstiņa, LPS – varbūt tieši vajag? Pašlaik pašvaldības izstrādā ilgtspējīgas attīstības stratēģijas ar telpisko perspektīvi, bet varbūt no šī ilgtspējīgas attīstības jēdziena tur varbūt kaut kā trūkst. Varbūt būtu vēlējums kopīgi padomāt, jo tagad teritorijas attīstības plānojums ir kļuvis vairāk kā zemes izmantošanas plāns / zonējums. Te es gribu vērst uzmanību varbūt parunāt ar attiecīgo departamentu par vides un ilgtspējīgas attīstības politiku, integrāciju tieši stratēģiskajā līmenī.

J.Spiridonovs – es piekrītu, bet es nedomāju, ka mums ir vērts runāt ar departamentu, tā vietā varbūt ir vērts runāt ar klientu – šajā gadījumā ar pašvaldībām. Ja ir ierosinājums, kā labāk integrēt dabas jautājumu plānošanu likumdošanas iniciatīvās, esam gatavi to uzklaustīt. Problēma ir tāda, ka pāris reizes esmu dzirdējis, ka mums jāparedz dabas attīstības procesi – es baidos, ka mēs neesam uz to spējīgi. Mēs nevaram pateikt uz priekšu, kuri biotopi kādā teritorijā augs pēc kāda laika, mēs nevaram garantēt, ka zaļās vārnas nemainīs dislokācijas vietu. Mēs būtu ieinteresēti padomāt par lietām, kā nevis ar naudas resursu ieguldīšanu, bet ar prātīgu sadarbību atrast veidus / modeļus, kā labāk vides lietas sasaistīt ar ekonomiskās

attīstības lietām. Es lasīju arī atzinumā, ko LPS sagatavoja, par ilgtspējīgu attīstību un, varbūt mēs esam saputrojušies, bet pašā ievadā mēs ilgtspējīgu attīstību arī traktējam kā sociāl-ekonomisko utt. izglītības procesu, tā kā tas nav pretrunā ar to koncepciju. Man ir jāatzīst, ka mums ir jāvadās no 1987.gada Brundtlandes ziņojuma formulējuma, kas paredz, ka ilgtspējīga attīstība kopumā ir vides aizsardzība. Šis nav zinātniskais darbs, kur apskatīt dažādu zinātnieku viedokļus, bet mēs skatāmies uz šo jautājumu caur normatīvo regulējumu, kurš pastāv caur tām konvencijām, kurās mēs esam iekšā. Tas nav pretrunā, ka ilgtspējīga attīstība var būt vēl kas. Mēs tomēr nepretendējam uz šī dokumenta lomu kā centrālajam Latvijas politikā - tam vajadzētu būt NAP2020 – liekas, kuru tur nav, ar VPP2020 atrisināt mēs nevaram.

8) Alda Ozola, Vides konsultatīvā padome – par ES fondu plānošanu – bija garas diskusijas par zaļās apziņas nacionālo programmu, bet VPP2020 nekur neparādās nekādi pasākumi/aktivitātes un plāni šajā jomā. Gribētos to redzēt.

J. Spiridonovs – sagatavojot nacionālās programmas attiecībā uz ES fondiem, tas ir iekšā, apņemšanās, kas mums bija, tās paliek. Mums būs jāsaista izstrādātie fondu dokumenti ar šo dokumentu. Pamatnostādnes papildinās ar šiem jautājumiem.

9) Ligita Vircava, LVGMC – VPP2020 kontekstā mēs runājam par reformām. Attiecībā uz depozītsistēmu – vai pēc 2015. gada pārējās pārtikas iepakojumu sistēmas ieviešana arī būs aktuāla?

J. Spiridonovs – jā. Jo mēs, runājot par zaļo iepakojumu, dzērienu kontekstā runājam par 3 iepakojumu veidiem – plastmasas pudelēm, alumīniju un stiklu. Igaunijā sākusies diskusija par kartona iepakojumu. Protams, būs arī citi jautājumi, sistēmu varēs paplašināt. Kas attiecas uz iepakojumu depozītu kā tādu, mums vienkārši jāpaskatās, vai cilvēki būs gatavi nest maisiņus atpakaļ nodot veikalā, vai viņiem vienkārši uzstādīt konteineru priekš plastmasas. Tas būs diskusiju rezultāts. Šobrīd mēs neesam redzējuši depozītu sistēmas tiešu saistību ar citu iepakojumu.

10) Ligita Vircava, LVGMC – par vides zinātnes jomu – veicināt akadēmiskās un praktiskās zinātnes pētījumu rezultātu izmantošanu, vai šajā sakarā arī akreditācijas izdevumi būs no valsts pamatbudžeta?

J. Spiridonovs – šobrīd zinātniskajās institūcijās bieži tiek pētīts tas, ko nevajag pētīt vai par izpētīto nevienam netiek stāstīts. Negribam runāt par papildu finansējumu, jo tas ir IZM jautājums, bet gribam, lai esam mērķtiecīgāki. Ja mēs kaut ko pētām, sākumā mēs gribētu, lai augstskolas parunā ar ministriju par to, kādas ir tās prioritārās lietas, par kurām trūkst informācijas un tad, kad šis pētījums ir veikts, mēs varētu pētījumu rezultātus redzēt. Tas varētu notikt to pašu profesiju ietvaros, kas ir šobrīd. Mēs neredzētu 150 pētījumus par atkritumiem, kur principā atkārtojas viens un tas pats nepārtraukti. Mēs gribētu ieraudzīt, iespējams, vairāk pētījumu par smaku problemātiku vai trokšņiem vai par tādām lietām, par ko mums tiešām pietrūkst laika savākt aprakstus par labākajām tehnoloģijām. Mani kolēģi, piemēram, diskutē par smaku noteikumiem, tas aizņem gadu, lai nonāktu līdz kaut kādam risinājumam. Tas ir jautājums par to, ka Polijas kolēģi vēršas pie mums pēc padoma, kā viņiem taisīt noteikumus. Tas nav tikai Latvijas gadījums, tas ir plašāks jautājums.

11) Līga Pakalna, Latvijas Universitāte – turpināšu par iepriekšējo jautājumu par pētījumiem. Ir skaidrs, ka komunikācija būtu jāuzlabo, bet kāds būtu tas vēlamais veids kā to darīt? Cik man zināms, LVM mājas lapā ir pieejamas iepriekšējo gadu tēmas pētījumiem, kas izstrādāti sadarbībā ar LVM, tad principā students var izvēlēties, sazināties un tad viņam tiek dota apstiprinoša atbilde – tas ir aktuāli vai nav. Kā būtu ministrijas gadījumā – arī būtu tās tēmas publicētas mājas lapā vai tā būtu individuāla saziņa ar augstskolām un universitātēm?

J. Spiridonovs – Jūs uzdodat ļoti pareizu jautājumu, no vienas puses tas ir vienkārši, no otras puses tas ir ārkārtīgi sarežģīti, jo mums ir ļoti interesanta valsts. Sāls ir tajā, ka man personīgi gribētos vairāk pētījumu par smaku problemātiku, bet vai Rīgas Tehniskajā vai Latvijas Universitātē ir pietiekami daudz zinātnisko vadītāju, kas būtu ar gatavi akceptēt šādus studentus? Šis ir jautājums. Zinātniskais vadītājs pasaka, kādus tematus viņš gribētu risināt – šeit veidojas problēma. Mums nav nepieciešama cieša komunikācija ar studentiem, bet drīzāk ar zinātnisko darbu vadītājiem un rektoriem, lai mēs varētu izdiskutēt, kā viņi nosaka šos prioritāros virzienus pie sevis. Jūs nāksiet tikai pie konkrēta cilvēka, kurš mācību procesā Jūs ir pārliecinājis, ka Jūs gribētu pie viņa rakstīt kādu zinātnisko darbu. Te mēs redzam problēmu - tas, ko mēs varam dot studentiem ir tas, ka esam atvērti attiecībā uz informācijas sniegšanu un sadarbību pētījumu izstrādē – to mēs varam izdarīt speciālistu līmenī. Mūsu mājas lapā ir kontakti un tas cilvēks, kurs jums liekas pietiekami augstā amatā un pārvalsta noteiktu jomu noteikti varēs atbildēt uz Jūsu jautājumiem. Bet, runājot par mērķtiecīgu darbību, ir svarīgi, lai mēs varētu studiju virzienā vai augstā līmenī ar rektoriem un zinātniskajiem vadītājiem mēs varētu nospraust prioritāro tematiku, kas mūs interesē un kas ir iespējama universitātē – šie divi procesi ir jāsasaista. Piemēram, es gribētu daudz vairāk pētījumu par radiāciju, bet diemžēl Latvijā to nav iespējams īstenot.

12) Pēteris Lakovskis, Latvijas Agrārās ekonomikas institūts – komentārs par minēto zinātnieku savstarpējo sadarbību un kapacitāti. Nezinu, kurā no dokumentiem tur arī ir izteikta atziņa, ka pētījumi nenotiek vēlamā virzienā, bet es domāju, ka vajadzētu minēt, ka, manuprāt, pētījumi ir notikuši, bet no ministrijas puses tie nav tikuši ņemti vērā un nav izmantotas šīs jaunās metodikas vai cita veida atziņas, kas ir ieteiktas. Katrā ziņā dokumentā tas ir vairāk vienpusēji pateikts – ka zinātnieku kapacitāte nav pietiekama.

J. Spiridonovs – tas, ka zinātnieku kapacitāte nav pietiekama, ir vairāk saistīts ar to, ka Latvijā ir pietiekami šaurs spektrs zinātnes, kuru mēs varam attīstīt ar savu kapacitāti kā tādu. Ja mēs runājam par vides nozīmi, mums vajag ļoti nopietnu fiziku, ļoti nopietnu ķīmiju – ļoti nopietnas jomas, kur Latvijā, piemēram, nav iespējams iegūt augstākas pakāpes izglītību vispār. Tas ir drīzāk par to. Kas attiecas uz to, ko jūs sakāt, es piekrītu, ka daļēji tā ir mūsu vaina, bet mums ir zināma veida kapacitātes limiti. Teorētiski jebkurš mans kolēģis vai aiziet uz jebkuras universitātes bibliotēku un pasēdēt dažus mēnešus un izlasīt visus darbus, kuri ir arhīvā, bet tas nav pareizi. Teorētiski, ja students ir pabeidzis maģistru, viņam ir secinājumu sadaļa un tur ir rekomendācijas, tad nebūtu slikti, ja rekomendāciju sadaļa tiktu nosūtīta tam, kam rekomendācijas ir izteikta. Ja tās ir izteiktas SIA „Zvaigznīte”, tad lai SIA „Zvaigznīte” dzīvo mierīgi, bet, ja, nedod dievs, tā ir izteikta ministrijai vai valsts pārvaldes iestādei, nebūtu slikti, ja universitāte nodrošinātu procesu, kas nosūta šo secinājumu daļu. Tas ļautu mums tālāk iepazīties ar pētījumu, ja mēs saprotam, kas tur ir kaut kas, kas mūs interesē. Bet nākotnē būtu daudz interesantāk redzēt vispārēju datu bāzi, kurā mēs varētu redzēt visus bakalaura un maģistra darbus, kas noteiktā laika periodā ir izstrādāti. Tas būtu ļoti interesanti – tas gan studentiem, gan pasniedzējiem uzliktu nedaudz lielāku atbildību par to, ko viņi raksta. Man nācās diezgan daudz recenzēt darbus un es aptuveni zinu, kādā pakāpē kas var notikt, ja zinātniskais vadītājs nepieskata. Tāpēc es domāju, ka tur ir gan mūsu vaina, gan ir arī objektīvi, kāpēc mēs to visu nevaram aptvert.

13) Pēteris Lakovskis, Latvijas Agrārās ekonomikas institūts – vēl viens komentārs par situācijas raksturojumu vides jomā. Es tomēr uzskatu, ka vides aizsardzības jomā būs tā, ka, meklējot to, kas ir prioritārs, skatīsies šo dokumentu vai pašas pamatnostādnes. Ir daudzas lietas, kas ir diezgan udeņaini aprakstītas, piemēram, dabas aizsardzības nozarē. Ja paskatās gaisa aizsardzību, tur ir jau precīzi grafiki pa gadiem, emisijas un kartoshēmas, tad dabas aizsardzībā vai ar augsnes resursiem ir diezgan tā vispārīgi, paņemtas kaut kādas izplatītākas problēmas Rietumeiropā un Centrāleiropā, piemēram, par lauksaimniecības zemju apbūvi, kas

reāli Latvijā ir 0,1% piepilsētās, kas, manuprāt, nav nacionāla mēroga vides problēma. Ir būtiski par to padomāt un precizēt. Vēl viena būtiska lieta - vai nu vispār nav nevienas vai ir ļoti maz atsaucis, no kurienes informācija ir ņemta. Tas vietām rada papildus jautājumus.

J. Spiridonovs – par atsaucēm es viennozīmīgi piekrītu – atsaucis ir svarīga lieta. Esam iekšēji diskutējuši, ka acīmredzot nepieciešama papildus statistika, papildus informācija par jomām. Mēs vienīgi esam izauguši dokumentā līdz 200 lapām, bet mēs padomāsim, kādā veidā mēs varam vai nu pielikumos vai citos materiālos atspoguļot papildus informāciju, jo es pilnīgi Jums piekrītu. Es gribētu panākt, lai šis dokuments ir tas, ko lasa tad, kad runā par vides politiku un viņam secīgi izlasa 5 lappušu kopsavilkumu, lai saprastu, par ko tas ir un tad aiziet uz tematisko sadaļu, kas interesē un tur var iegūt gan atsaucis, gan visu, lai saprastu ne tikai, kas ir šajā dokumentā, bet kas vispār ir ar šo jomu, jo es baidos, ka piespiest cilvēkus izlasīt 162 direktīvas mēs diez vai kādreiz varēsim. Mūsu realitāte ir tāda, ka mums tiešām ir daudz dokumentu, kas ietekmē mūsu darbību un acīmredzot mums kaut kādā veidā saprotamā kopsavilkumā cilvēkiem tas ir jāizskaidro. Bet es jums piekrītu, tas derētu - plašāk aprakstīt vai nu līdzīgi gaisa sadaļai vai nu līdzīgi citām sadaļām paplašināt materiālu, kas mums faktiski jau ir pieejams.

Vides aizsardzības un
reģionālās attīstības ministra
pienākumu izpildītāja,
tieslietu ministre

Baiba Broka